

TỔ CHỨC LẠI CÔNG TÁC THÔNG TIN - THƯ VIỆN PHỤC VỤ CHO HOẠT ĐỘNG KHOA HỌC CỦA NGÀNH THỐNG KÊ

Phạm Sơn^(*) - Nguyễn Thị Đông^(**)

Công tác thông tin khoa học thống kê ở Tổng cục Thống kê do Trung tâm Thông tin Khoa học Thống kê đảm nhận gồm: hoạt động thư viện và phát hành ấn phẩm thông tin.

Thư viện Khoa học Thống kê được giao các chức năng, nhiệm vụ sau: tìm kiếm, thu thập, xử lý/phân tích, lưu giữ và tổ chức phục vụ thông tin khoa học chuyên ngành thống kê. Đối tượng phục vụ của Thư viện là đông đảo cán bộ nghiên cứu trong và ngoài ngành Thống kê; cán bộ giảng dạy; sinh viên các trường đại học thuộc lĩnh vực khoa học kinh tế. Ngoài ra còn phục vụ các chuyên gia ngoài nước có quan tâm tới lĩnh vực khoa học này.

Từ những năm đầu tiên sau khi thành lập cơ quan Tổng cục Thống kê, công tác thư viện đã được lãnh đạo Tổng cục đặc biệt quan tâm đầu tư phát triển. Do nhận thức đúng đắn vai trò quan trọng của công tác thư viện trong sự phát triển khoa học của ngành, Thư viện đã nhận được sự hỗ trợ tích cực trong việc tổ chức hoạt động của mình. Có thể nói thời hoàng kim của công tác thư viện chính là những năm kể từ khi ra đời đến cuối thập niên 80 của thế kỷ 20. Trong giai đoạn này, ngoài sự quan tâm tích cực của lãnh đạo Tổng cục Thống kê, Thư viện còn nhận được sự hỗ trợ có hiệu quả trong bổ sung kho tư liệu từ những nước XHCN. Do vậy, nguồn sách báo ngoại văn liên quan tới khoa học thống kê rất dồi dào và phong phú về nội dung cũng như chủng loại, đáp ứng có chất lượng và

hiệu quả cao nhu cầu thông tin khoa học thống kê cho cán bộ nghiên cứu trong và ngoài ngành Thống kê, cho cán bộ giảng dạy và đông đảo sinh viên các trường thuộc khối khoa học kinh tế. Số lượng độc giả đến Thư viện không ngừng tăng lên qua các năm. Số lượng tài liệu của Thư viện lên tới 6000 bản, không kể báo và tạp chí. Đa phần là tài liệu ngoại văn như Nga, Pháp, Đức, Anh và một số ngôn ngữ khác. Trong đó tài liệu bằng tiếng Nga chiếm hơn một nửa kho tư liệu của Thư viện. Việc chuyển địa điểm hoạt động nhiều lần đã làm thất thoát và hư hỏng một số lượng lớn tài liệu của thư viện.

Cuối thập niên 80, khi đất nước chuyển đổi sang cơ chế thị trường, sự sụp đổ của hệ thống các nước XHCN đã tác động tiêu cực tới hoạt động của Thư viện. Bị cắt đứt nguồn tài liệu ngoại văn, thiếu kinh phí bằng ngoại tệ để bổ sung tài liệu ngoại văn là các nguyên nhân chính dẫn tới hoạt động của Thư viện kém hiệu quả. Ngoài ra việc chuyển Thư viện Khoa học về địa điểm mới (đường Nguyễn Chí Thanh), cách xa trụ sở chính (số 2 Hoàng Văn Thụ) cũng là một trong các sai lầm trong tổ chức hoạt động Thư viện của Tổng cục, bởi vì như vậy, vô hình chung đã cách ly hoạt động Thư viện với đa số đối tượng phục vụ thông tin. Tại địa điểm mới Thư viện đã trở thành ốc đảo và trở lại đúng nghĩa của khái niệm kho lưu trữ sách báo. Hoạt động khai thác kho tư liệu bị tê liệt một phần cũng do hoàn cảnh kinh tế quá khó khăn của đại bộ phận cán bộ trong

^(*) Giám đốc Trung tâm Thông tin Khoa học Thống kê; ^(**) Tiến sĩ, Viện Khoa học Thống kê

thời gian chuyển đổi cơ chế kinh tế. Số bạn đọc đến Thư viện thưa thớt dần, họ thờ ơ với kho tư liệu vì còn lo cơm áo gạo tiền.

Chuyển sang cơ chế thị trường, nguồn tài chính đầu tư cho Thư viện bị cắt giảm nhiều, Thư viện chỉ tồn tại bằng nguồn kinh phí hết sức rất hạn hẹp bằng nội tệ, việc bổ sung tài liệu ngoại văn hoàn toàn ngừng hẳn vào năm 1989. Trong tình hình đó Thư viện chỉ đủ khả năng bổ sung tài liệu trong nước với số lượng hết sức hạn chế. Nhưng việc sử dụng nguồn kinh phí cho hoạt động Thư viện cũng tồn tại sự bất hợp lý. Số tiền cho bổ sung báo chí thường chiếm gần một nửa trong tổng số kinh phí dự trù cho bổ sung kho tư liệu/năm. Trong khi đó kinh phí dành cho bổ sung sách nhiều khi không dùng hết bởi hạn chế nguồn tài liệu quốc văn chuyên ngành thống kê. Nhưng số tiền còn lại quá ít ỏi để có thể bổ sung tài liệu ngoại văn. Do vậy nội dung kho tư liệu trở lên nghèo nàn, không đảm bảo đáp ứng nhu cầu ngày càng tăng và đa dạng của người dùng tin. Mọi phương tiện hỗ trợ cho công tác tin học hóa hoạt động của Thư viện ít được quan tâm trang bị. Việc trang bị máy móc thiết bị cho Thư viện mang tính hình thức và cầm chừng.

Việc tin học hóa công tác thư viện được khuấy lên trong vài năm đầu những năm 90, khi cơ quan có dự án, hoặc nhận được sự hỗ trợ kinh phí của Trung tâm Thông tin Khoa học Công nghệ Quốc gia trong dự án ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động thông tin khoa học và công nghệ. Nhờ có sự hỗ trợ này Thư viện đã xây dựng được một số cơ sở dữ liệu (CSDL). Nhưng rất tiếc các CSDL này không được quan tâm đầu tư tiếp về nhân lực và trang thiết bị cần thiết. Như vậy, việc tin học hóa công tác Thư viện được thực hiện nửa vời, thiếu nhất quán, thiếu đồng

bộ đã dẫn tới sự kém hiệu quả khai thác các CSDL trong phục vụ nhu cầu tin.

Nếu trên phạm vi cả nước, trong 64 Cục thống kê các tỉnh chưa có một Cục Thống kê nào xây dựng được thư viện, thì phải nói rằng trọng trách của Thư viện Khoa học Thống kê là rất lớn. Bởi vì, đó là nơi tập trung thu thập, xử lý, lưu giữ và tổ chức phục vụ thông tin cho toàn bộ hệ thống các cơ quan thống kê trực thuộc Tổng cục. Nhưng rất tiếc, vai trò, vị trí và chức năng của Thư viện Khoa học Thống kê đã không được đánh giá đúng và ngang tầm. Đây cũng là một trong các nguyên nhân kém hiệu quả của công tác Thư viện.

Nguyên nhân cơ bản của các tồn tại trên đây là do Trung tâm Thông tin cũng như cán bộ lãnh đạo chưa ý thức được đầy đủ vị trí, vai trò và chức năng công tác thư viện trong chiến lược và kế hoạch phát triển cụ thể, đầu tư không đồng bộ, thiếu nhất quán, việc sử dụng bất hợp lý cán bộ nghiệp vụ là các nguyên nhân chính dẫn đến hoạt động không hiệu quả của Thư viện. Trong bối cảnh đổi mới mạnh mẽ của hoạt động KHCN hiện nay, Thư viện Khoa học Thống kê phải cải cách triệt để việc tổ chức và nội dung công tác thư viện, phù hợp với yêu cầu của thực tế khách quan, đảm bảo nâng cao hiệu quả hoạt động của mình.

Đứng trước thực trạng đó, nhiệm vụ đặt ra là phải tổ chức lại công tác thông tin-thư viện, góp phần nâng cao chất lượng hoạt động khoa học của ngành. Mục tiêu của việc tổ chức lại công tác thông tin-thư viện gồm:

- Trước mắt cần chấn chỉnh một bước công tác thông tin-thư viện nhằm đáp ứng kịp thời, có hiệu quả nhu cầu người dùng

trong và ngoài ngành Thống kê, phù hợp với xu thế phát triển thông tin-thư viện của đất nước và quốc tế.

- Về lâu dài nhằm xây dựng nguồn lực thông tin phong phú và đa dạng về thể loại, đầy đủ về nội dung, phù hợp với chuẩn nghiệp vụ trên cơ sở tích cực áp dụng công nghệ thông tin và truyền thông, phục vụ nhanh chóng và có chất lượng các yêu cầu sử dụng thông tin của người sử dụng.

Tuy nhiên, để việc tổ chức lại công tác thông tin-thư viện có hiệu quả cần đảm bảo thực hiện các nguyên tắc sau:

- Phải đảm bảo tính khoa học, đồng bộ, nhất quán và khả thi;

- Đảm bảo các điều kiện thuận lợi cho việc ứng dụng công nghệ hiện đại và có thể phát triển tiếp trong tương lai;

- Lấy chất lượng và hiệu quả làm tiêu chí đánh giá hoạt động thông tin-thư viện;

- Tạo điều kiện để phát huy tính tích cực, năng động, linh hoạt và sáng tạo của đội ngũ cán bộ thông tin-thư viện;

- Chú trọng tổng kết kinh nghiệm thực tiễn trong quá trình thực hiện;

- Đẩy mạnh hợp tác trao đổi và sử dụng chung nguồn lực thông tin-thư viện trong nước và quốc tế.

Để đạt được mục tiêu và yêu cầu trên trong những năm sắp tới, Trung tâm Thông tin Khoa học Thống kê cần tập trung làm tốt một số mặt công tác sau:

- Thay đổi quan điểm về vai trò, vị trí, chức năng của hoạt động thông tin-thư viện;

- Xây dựng và hoàn thiện chức năng, nhiệm vụ, các qui chế tổ chức hoạt động của Thư viện Khoa học Thống kê phù hợp

với qui định của pháp luật và chuẩn nghiệp vụ;

- Đầu tư tài chính cho bổ sung nguồn lực thông tin, chú trọng bổ sung tài liệu ngoại văn;

- Trang bị cơ sở vật chất và máy móc thiết bị cần thiết theo yêu cầu và phù hợp với đặc thù của hoạt động nghiệp vụ thông tin-thư viện

- Xây dựng cơ chế và chính sách phát triển nguồn lực thông tin:

+ Nguồn lực thông tin nội sinh: đảm bảo quản lý tốt các kết quả nghiên cứu khoa học của toàn cơ quan; các báo cáo khoa học, chuyên đề khoa học; các tài liệu hướng dẫn nghiệp vụ thống kê; các số liệu, niên giám thống kê của các tỉnh; các dạng tài liệu khác

+ Nguồn lực thông tin ngoại sinh: cần xây dựng chính sách, chiến lược bổ sung nguồn tài liệu ngoại sinh quốc văn và ngoại văn đa dạng về loại hình mang tin, chất lượng về nội dung, chú trọng bổ sung nguồn tài liệu điện tử bằng hình thức trao đổi, khai thác qua mạng, sử dụng chung với các cơ quan thông tin khác

+ Xây dựng cơ chế giao nộp tài liệu của các đoàn đi khảo sát nước ngoài bằng ngân sách nhà nước để sử dụng chung; cơ chế tập trung lưu giữ tài liệu của các tổ chức và cơ quan thống kê quốc tế tặng hoặc tài trợ theo dự án

- Tổ chức xử lý/phân tích tài liệu các cấp, tăng cường chất lượng xử lý thông tin cấp 3 (tổng luận, chuyên đề). Cần xây dựng chiến lược khai thác phù hợp, có hiệu quả kho thông tin của Thư viện;

(tiếp theo trang 4)

TỔ CHỨC LẠI CÔNG TÁC THÔNG TIN - THƯ VIỆN.... (tiếp theo trang 24)

- Tổ chức lưu giữ kho thông tin: sắp xếp tài liệu trên giá theo chuẩn nghiệp vụ để tiện lợi cho sử dụng;

- Tổ chức khai thác thông tin và dịch thuật các tài liệu thống kê, sau đó lưu giữ trong các CSDL theo chuẩn phục vụ thông tin;

- Tổ chức phục vụ thông tin theo yêu cầu. Việc này đòi hỏi phải xây dựng các CSDL về quản trị kho thông tin, quản trị bản đọc, quản trị nguồn thông tin sưu tầm từ các mạng thông tin khác, quản lý các dạng tài liệu nội và ngoại sinh khác;

- Tăng cường các hội thảo khoa học nhằm phổ biến thông tin cho đông đảo cán bộ trong ngành Thống kê;

- Xây dựng trang Web của Trung tâm Thông tin Khoa học Thống kê, ở đó sẽ truyền tải toàn bộ nguồn lực thông tin khoa học thống kê với cơ chế dịch vụ truy cập hợp lý;

- Tổ chức kết nối mạng thông tin để thực hiện trao đổi và sử dụng chung nguồn lực thông tin - thư viện với các

Trung tâm Thông tin - thư viện trong và ngoài nước. Khi cử các đoàn đi khảo sát nước ngoài nên thêm nội dung khảo sát về hoạt động thông tin-thư viện, mở triển vọng hợp tác quốc tế rộng rãi với các cơ quan thông tin thống kê nước ngoài;

- Tổ chức nhân sự: ngoài chuyên gia thư viện, cần bổ sung thêm cho hoạt động thông tin-thư viện chuyên gia công nghệ thông tin, chuyên gia tìm kiếm và phục vụ thông tin.

Việc tổ chức lại toàn bộ công tác thông tin-thư viện Khoa học Thống kê sẽ diễn ra trong một số năm. Vì vậy, hàng năm Trung tâm Thông tin Khoa học Thống kê cần có kế hoạch cụ thể để biến cái cần làm, phải làm, sẽ làm thành cái làm được trong thực tế, góp phần đổi mới hoạt động thông tin-thư viện theo phương châm dễ tìm, dễ lấy, dễ thấy, dễ tra nhằm phục vụ tốt hơn nhu cầu thông tin của người dùng tin trong và ngoài ngành ■